

NEPERIODICKÝ VĚSTNÍK ČESKOSLOVENSKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI PŘI ČSAV

KOSMICKÉ ROZHLEDY

4/1978

KOSMICKÉ ROZHLEDY, neperiodický věstník Československé astronomické společnosti při Československé akademii věd

ročník 1978

číslo 4

Panelová diskuse o popularizaci astronomie
(pokračování z č. 3/1978) : 3. část

Hity, evergreeny a stojaté vody popularizace astronomie

Přihoda: Udělují slovo Dr. Grygarovi.

Grygar: Myní máme na programu Hity, evergreeny a stojaté vody popularizace. Myslím, že když jsme toto zvláštní seskupení slov zvolili jako téma pro třetí bod, že jsme si byli vědomi, co tady chceme probírat. Vrátil jsem se ke svému dopolednímu tvrzení, že existuje nezávisle na nás společenská poptávka po astronomických znalostech. A ta společenská poptávka nás řídí směrem, který se nám možná nemusí zcela líbit, který nás ale přesto ovlivňuje. Je to poptávka po informacích, které zavánějí - ať už v dobrém nebo špatném slova smyslu - napínavostí, senzací, prostě něčím výjimečným. Sám jsem si toho velice dobře vědom, protože, jak už jsem také poznamenal dopoledne, mne vlastně k popularizaci v širším slova smyslu donutila veřejnost, která navštěvovala přednášky nebo demonstrační výklady na hvězdárně. Lidé se nejčastěji ptají na věci, které jsou tímto způsobem determinovány; to znamená tunguzský meteorit, létající talíře, v současné době černé díry, případně kvasary; tedy věci, které "letí" a mají počet aktuálního okamžiku, kdy se rodí, kdy ani vědecký pracovník neví o mnoho více než laik. Když se objevily kvasary, každý, kdo si přečetl první základní informaci, věděl přesně to, co věděl Maarten Schmidt. To jsou řecké ony hity. Samozřejmě že není v zásadě špatné, když se veřejnost zajímá o nejpozoruhodnější věci, když je sleduje, i když je to třeba zájem povrchní. Lidé směřují k tomu pochopit nebo najít na astronomii to, co je mimořádně přitažlivé; to je jako u každého jiného vědního oboru. Když bude někdo mluvit o genetice, tak ho dneška bude zajímat genetické inženýrství a už méně, jak se odstraňují vrozené vady. Když budeme hovořit o fyzice, každý se bude zajímat, zda ještě platí teorie relativity a méně ho vzrušuje, jak to vpadá s amorfními polovodiči. To je asi dáno povahou lidské zvědavosti.

Ovšem jsou tady několikrát úskalí. Ve světle těchto hitů se ztrácejí věci, které jsou pro pokrok vědecké disciplíny anebo vůbec pro vědecké chápání světa podstatně důležitější, ale které nejsou prostě z nějakého důvodu tak

atraktivní. Já sám bych se velice obával - a nevím, jak bych to dělal, kdybych měl pro veřejnost popularizovat non-LTE přístup ve hvězdných atmosférách. A takových věcí je v každém oboru astronomie více. Popularizují se velice obtížně, poněvadž člověk pro ně nedokáže najít adekvátní vyjádření pro veřejnost. Není tak docela pravda, i když jsme to říkali ráno, že astronomie je relativně snadno popularizovatelná, protože popularizovatelné jsou pouze některé části astronomie. A může se pozvolna stát, že budeme popularizovat ty části, které třeba pro budoucí pokrok astronomie nejsou rozhodující.

Druhý problém je tento: Když popularizujeme velice nové věci, kolik toho o nich sami víme. My sami se dozvídáme novinky na různých astronomických přednáškových profesionálních, na sjezdech a sympozích, na kolokviích Astronomické unie v Československu nebo v zahraničí, a četbou literatury, která přichází s nejrůznějšími zpožděními a každý si jí vybírá podle toho, co má k dispozici na svém pracovišti nebo kam má možnost zajít do knihovny. Samozřejmě že když tímto způsobem jsou naše informace zprostředkovány, můžeme něco přehlédnout, něčemu špatně porozumět, něco špatně přečíst - je mnoho možností, jak ta informace je zkreslená primárně - a zadržet je tady ještě nepřesnost způsobená tím, že nové věci jsou přirozeně diskusní. Že i ti autoři, kteří tvoří tu první světovou garnituru pokroku astronomie, jsou lidé omylní a namnoze se mýlí pro nedostatek informací, pro nesprávnou interpretaci pozorování nebo prostě proto, že přehlédli některý fakt. Proto věci, které zdánlivě vypadají jako skutečné nové hity, zaniknou prostě proto, že se ukáže, že nemají dobrý podklad. Sám si vzpomínám, že jsem před několika lety psal o tom, že pulsar v Lištičce má odezvu v mikroseismech stejné periodicity na Zemi, a ukázalo se, že tato věc byla v podstatě fiktivní, ale v literatuře to dodnes není nikde napsáno. Kdybyste se řídili jenom psanou literaturou, tak existuje jenom několik vědeckých sdělení v odborných časopisech, že pulsar v Lištičce má jistou periodu a že tatáž perioda je v mikroseismech, ale to, co jsem se dověděl v kuloárech, když jsem se ptal těch lidí - a to byla vlastně náhoda, že jsem se s těmi lidmi sešel - tak ti mně řekli, že je to nesmysl. Takže já už to dneska neříkám a nepíšu, protože čistou náhodou jsem potkal experty. Jiný příklad ze starší doby, který mne k tomuto tématu přivedl: ve váženém časopisu Americké optické společnosti se objevila zpráva o Cantorově pokusu, který ukazoval, že nastává strhávání světla éterem, navzdory klasickému pokusu Michelsonovu, a že tedy teorie relativity se bude muset překopávat. Tehdy jsem si myslel: je to v žurnálu Optical Society, co může být lepšího; tak jsem to otiskl v Kosmických rozhledech, dokonce v jednom z prvních čísel, a pak jsem pracně musel zastavovat lavinu, která v Československu vznikla, protože se toho chytla řada fyziků a už se tedy rozvíjela balistická teorie a vypadalo to velmi velkolepě, že budeme mít v Československu vlastní nere relativistickou fyziku. Pak jsem se dověděl shodou okolností, zase jenom v kuloárech, že Cantor je šílenec, což nikdo nikde nenapíše otevřeně. Za ten pokus ho propustili, protože se ukázalo, že fixloval - ale dozví se o tom někdo z literatury? Nedozví. Takle rizika tady jsou a v podstatě tvrdím, že se to musí dělat asi tak,

jako se to dělá, když si člověk vybírá pro nějakou rodinnou oslavu značku vína - musí si vybrat skutečně značkové víno. Také ve vědecké literatuře nebo při vědecké komunikaci si musíte vybrat značky, u kterých můžete spoléhat, že jsou vždycky kvalitní. A to už je potom záležitost pochopitelně velice složitá, protože zde se člověk učí vlastními chybami. Postupně zjistíte, že některá jména jsou spolehlivá a některá jsou spolehlivá méně. To je nutné brát v úvahu a člověk se s tím setkává kdykoliv přijde s popularizací do styku.

Naproti tomu existují témata tak říkajíc věčně živá, ty evergreeny, která jsou bohužel obyčejně na pomezí vědy a šarlatánství. To, co je věčně živé téma, je zase dáno společenskou poptávkou, například tunguský meteorit. Věčně živé téma budou sřejmě ještě dlouho létající talíře, potom záležitosti kolem astrologie, čili zase něco, co jsme vlastně probírali na panelové diskusi o hraničních problémech astronomie již v dávné minulosti. Jak se s těmito trvale živými tématy vypořádat, to mně není jasné. Ale myslím si, že sprovodit ze světa je nemůžeme, protože neustále přicházejí nové a nové nápady a neustále tady znovu a znovu ožívá tendence stavět do protikladu oficiální akademickou vědu a takovou tu - řekli bych - lidovou tvořivost. Vždycky se objeví v každé generaci lidé, kteří se domnívají, že bez nějakého formálního vzdělání, ale velmi originálním přístupem vyřeší to, na co věda nestačí, že vyřeší kulové blesky, akupunkturu a já nevím co, prostě proto, že na to mají originální pohled. Klasickým příkladem toho byl Daniken, který tuhle rukavici vědě hodil zcela otevřeně do tváře a prohlásil: vy jste příliš v zajetí svých speciálních disciplín, ale my, lidoví badatelé (a hoteliéři), my víme, jak na to a teď to tady roztočíme. Stěží mohou ocitovat něco jiného než nedávno v KR uveřejněný překlad přednášky, kterou přednesl King-Hele, o pravdě a bludech mezi nebem a zemí. V jedné pasáži říká, že kromě oficiálních ortodoxních vědců, kteří pečují o to, aby věda neuhýbala žádným směrem, existují svérázní myslitelé, kteří mají intelektuálně daleko složitější cestu, protože tápají na pomezích a v těch oblastech, které do vědy tak tak patří. Že je ovšem nemusíme příliš litovat, protože se stejně většinou mylí a kromě toho jsou to lidé natolik excentričtí, že je těžké na ně brát kritéria pro průměrného astronoma vhodná (ač je otázka, zda lze průměrného astronoma považovat za normálního člověka).

A pak tady máme ještě třetí věc, to je otázka stojatých vod, těch bažin, kam může popularizace zabřednout. Nevím, zda jsem dostatečně povoláný, abych k tomuto tématu něco řekl; to bych snad spíše skutečně nechal na vaše vlastní zážitky a zkušenosti, které jsou patrně mnohem rozmanitější než moje, protože přicházíte do styku s nejrůznějším publikem. Jakási výhoda vědeckého pracovníka je přece jen v tom, že je izolován bariérou svého akademického pracoviště od těch největších hrůz, takže lidé se trochu ostýchají - jak jsem si všiml - ptát se ho na vložené elementární záležitosti. Nemyslím, že je to dobře, ale je to pravda. Vědeckému pracovníku se už každý snaží položit trochu zavlou nebo složitější otázku, aby z toho vyniklo, že tazatel už něco

předem o tom předmětu ví.

Zbývá závěrečná otázka, co s tím vším dále dělat v budoucnosti. Samozřejmě že by se člověk nerad vzdával novinek v astronomii nebo těch věcí, které jsou otevřené, protože konec konců jsou i pro nás nejzajímavější a je to přirozená lidská zvědavost, která člověka vede k tomu, aby vyhledával ty nejnovější věci. Na druhé straně můžeme tím někdy i sobě i svému oboru, který chceme propagovat, dosti uškodit. Jestliže se záhy ukáže, že nemáme pravdu, nebo že autor té hypotézy neměl pravdu, vrhá to pochybné světlo nejenom na popularizátora - to by snad tak nevadilo - ale vrhá to pochybné světlo na celý obor. Někdy jsme v tom navíc docela nevinní. Klasickým příkladem byly předpovědi jasnosti Kohoutkovy komety, tu historii jistě všichni dobře znáte, ale objektivně vzato v široké veřejnosti to vzbudilo o astronomii obecně dojem velice nepříznivý. Protože astronomové prohlašovali, že uvidíme ohnostroj přes půl oblohy, a viděli jsme starou bačkoru. Takže riziko je značné a člověk si ho kolikrát není schopen dost přesně uvědomit. Samozřejmě každý z vás jistě je schopen soudnému člověkovi vysvětlit, jak to vlastně bylo s Kohoutkovou kometou a soudný člověk to patrně také uzná, ale je jasné, že mnohým lidem stačí jenom povrchní informace a říkají: no, to je jasné, napsali do novin zase nějaký nesmysl. Projevilo se to prakticky tím, že když byla oheň dosti jasná kometa - bylo to myslím loni v létě - tak jsem zjistil s úžasem, že prostě žádné noviny a žádné sdělovací prostředky o tom nepřinesly zprávu, ačkoliv ta kometa byla vidět očima na večerní obloze v souhvězdí Velkého vozu, které většina lidí zná, čili nebylo umění jí najít; bylo to rozhodně lehčí než hledat Kohoutkovu kometu, ale nikdo se to neodvážil publikovat (přestože agenturní zprávy tu byly), protože doznívala stále ještě "ostuda" z předpovědi jasnosti Kohoutkovy komety, a tak to novináři vyloženě embargovali. A přece, když už je na obloze něco vidět, není žádné riziko o tom příslušnou zprávu uveřejnit.

Další problém už možná přechází do závěru diskuse: jak dalece má vůbec smysl astronomii propagovat v hitech, v těch věcech, které přitahují velké množství zájemců. Z důvodů, které jsme si tady objasňovali, máme možnost a jsme jistě schopni dosáhnout toho, že přinutíme širokou veřejnost, aby se o astronomii zajímala, protože jí ukážeme celkem přesvědčivě, že astronomie je velice přitažlivá. Má to za následek, že veřejnost se bude o astronomii zajímat, mladá generace se bude snažit dostat se k astronomii aktivněji a celá řada lidí se bude snažit dělat astronomii. Načež narazí na dvě bariéry: první bariéra je matematika a fyzika, na ní ztroskotá řada z nich a bude zklamána. Druhá část zájemců vládne matematikou a fyzikou stejně dobře jako astronomií. Tito lidé najednou zjistí, že jim to stejně není nic platné, protože i když astronomii vystudují, nebudou mít místo nejenom na profesionální hvězdárně, ale ani v osvětovém zařízení, prostě proto, že místa nejsou a vyhlídky, že by se ten stav nějak v dohledné době řešil, nejsou povzbudivé. Vytváříme tedy příliš velký zájem o astronomii mezi mladou

generací a přitom ty lidi nakonec zklamáme. Můžeme jim připravit dost velké životní nepříjemnosti prostě proto, že se octnou ve vzduchoprázdnu, přestože tomu oboru věnovali velké úsilí a najednou půjdou dělat něco, co s jejich profesionálním zájmem nespojují, a mohou mít skutečně pokazenou značnou část svého života, zejména nejsou-li schopni se rychle přeorientovat na něco jiného. Abych mluvil z vlastní zkušenosti: uvědomuji si zcela zřetelně, že v době, kdy jsem se rozhodoval, co budu dělat a kdy jsem byl jednoznačně rozhodnut, že chci dělat astronomii, v té době kdyby mi to někdo zkazil, ať už objektivně nebo subjektivně, bych to považoval za velkou životní prohru a rozhodně by mne to deprimovalo na celou řadu let nebo možná natrvalo. Riziko je, jestliže někdo investuje velké úsilí do určité věci a pak zjistí, že je to zcela mimo jeho možnosti, to asi není moc příjemné. Tohle nebezpečí, které v astronomické popularizaci existuje, existuje v ní více než v jiných oborech, protože když někdo popularizuje fyziku a někoho tím ke studiu fyziky přivede, tak se ten dotýká jako fyzik vždycky ve společnosti uživí. Já jsem nakonec zvolil docela drastickou metodu v knížce, o které jsem tady před chvílí mluvil. Mám tam na konci krátkou pasáž, kde varuji zejména mladou generaci, aby si uvědomila, že přesto, že budou chtít astronomii dělat, že se jim to asi nepovede. Samozřejmě to člověk nemůže prohlásit u každého článku a u každé informace pro veřejnost.

Ještě poznámku: Pokud jste neměli možnost v 1. bodě se dostatečně vyjádřit k úrovni popularizace, můžete se k tomuto tématu vrátit nyní, jak jsem také slíbil.

Šulc: Mám dojem, že na určité úrovni vůbec není žádných stojatých vod, protože teď se konkrétně přesvědčují, že když se nabízí astronomická literatura v antikvariátu, berou úplně všechno bez ohledu na to, jakým jazykem je psaná a jak je stará. To znamená, že to taky prodají, tedy že v jistém smyslu se lidé zajímají o všechno.

Píšala: Nic se nedostane. Nikde. Ostrava, Brno, všechno je pryč.

Paoner: Já bych se především vyjádřil k popularizaci astronomie pro nejširší veřejnost. Mám pocit, že i evergreeny, i některé zapeklité otázky lze využít k tomu, abychom ukázali tu romantiku a dobrodružství poznání. To, že z jednoho otazníku, který se vyřeší, se objeví ještě pět otazníků jiných. Je nutné, aby popularizátor byl nejen odborně vzdělán, ale aby též ovládal umění přednášenou látku umět "prodat". A k tomu použít co možná nejpřitažlivější obálky. Myslím, že není problém vysvětlit, co se stalo s Kohoutkovou kometou. My jsme to tak v Mladé frontě udělali. V poslední době jsme se zase přiznali k tomu, že jsme v podstatě vystrašili veřejnost tím, že v roce 1982 bude podle pánu Gribbina a Plagemanna pohroma. Sehnali jsme jejich knihu a potom jsme udělali besedu s několika odborníky, kteří si ji před tím přečetli, a mohli kvalifikovaně vyvrátit jejich názory. Přitom jsme v tomto článku řekli čtenářům i řadu zajímavých věcí o astronomii, které by si jinak - kdyby to nebylo "zabalené" do výjimečné tiskové opravy - možná

nepřečetli. Je nutné najít i v tom, co na první pohled vypadá, že to hraje proti nám, že je nějaká prohra vědy, tak v té prohře umět najít i ta východiska a ukázat je. Nebát se říci: tady se mýlila věda, tady se mýlili popularizátoři ...!

Pavlousek: Dr. Grygar hovořil o určitém riziku, které je spojeno s popularizací hitů nebo nových věcí. Jistě má pravdu. Nicméně se obávám, že existuje riziko daleko větší, spočívající v tom, že se v minulosti často projevovala snaha prezentovat poznatky, a speciálně o vesmíru, jako uzavřený celek, kde vulgárně řečeno vlastně všechno už známe, jenom v některých podrobnostech se naše názory mohou změnit. Takový učebnicový charakter. Domnívám se, že snaha popularizátora by měla být přesně opačná. Ukazovat na neuzavřenost, na dynamičnost vývoje. A být skromný, protože je dost pravděpodobné, že úroveň našeho poznání zatím představuje pouze zlomek skutečné reality, ať už si o tom myslíme cokoliv. A proto se nejde vyhýbat hitům, je to důležité a správné, poněvadž to zvětšuje přitažlivost a navíc dává nejlepší možnost ukázat, jak zajímavé, jak dramatické je poznání, i za cenu přiznání, že asi bohužel toho zatím víme poměrně málo. Pokud jde o způsob psaní, o novinkách a hitech, viz například případ o těch planetách, to je jenom otázka šikovnosti, jak to napsat. Propadají tomu bohužel velmi často novináři, kteří prostě převezmou nějakou informaci od nějaké agentury nebo odborného časopisu, a to jako konečný, dokázaný fakt. Bez hlubšího rozboru a bez připomínky, že to je jen jedna z možných hypotéz. Pokud se to však napíše šikovně, přímo nějakou takovouhle formulací, tak toto nebezpečí nehrozí. Prostě je jeden takový a takový názor a na konečné řešení si ještě počkáme.

Horský: O hitech platí totéž, co platí o celé popularizaci: nebude-li je popularizovat astronom nebo člověk, který má k tomu odborné co říci, budou popularizovány stejně a objeví se v tisku možná o to divočeji. Je vždycky dobře to nějakým způsobem paralyzovat předem, což se spíš podaří tehdy, jestliže tuto věc odborníci vhodně udrží ve svých rukou. Trošku se podívám na to druhé. Mám dojem, že jsme "stojatými vodami" trošku rozuměli - aspon Grygar a já - každý něco jiného. Nemyslel bych zrovna hnilobné vody, ale myslel jsem, že to je spíš otázka jiná. Zdali astronomie jako celek by nepotřebovala být popularizována v jiných proporcích než v těch, ve kterých se to děje. To jest nikoliv stojaté vody, ale spíš jestli nejsou takové zastíněné kouty, které pro člověka, který si má o astronomii vytvořit určitý celkový názor nebo jakýsi pojem, jsou nutné, a přestože nejsou nijak přitažlivé, že nejsou zrovna tím, co by se nejvíc v té popularizaci otáčelo. Mnohokrát tady byla citována sférická astronomie, ta je chudák ve všem všudy, ale je otázka, jestli to je jenom ona. Já nevím, co tomu řeknou meteoráři, ale nevím, jestli meteory teď v poslední době jsou tím, co by bylo nějakým hitem. Kromě tunguzského meteoritu, což je evergreen, žádný jiný hit tohoto druhu se nevyskytl, a přesto otázka nezipla-

netární hmoty je to, co nutně patří do celku, takže nevím, jestli k tomuhle se nemá říci něco do diskuse.

Šulc: Pokud nebude nějaký meteorický déšť, pak to bude jasné.

Maleček: Odmysleme si teď, že by nebyl Däniken napsal svoji knížku, že by tedy nebyl vyprovokován Souček a domysleme, kolik asi akcí vzdělávacích nebo naučných by tím pádem odpadlo. Já bych se totiž díval na tyto knihy tak, že byly předloženy celé odborné veřejnosti jako otázka. A odborníci by měli odpovědět. Däniken to rozvířil, pak se to přeneslo na Součka a další. Stejně tak třeba s kometou Kohoutek. Lidé byli zklamáni, ale když jsme několikrát opakovali tutéž přednášku, měli jsme vědecky nabitý přednáškový sál v Meziříčí, to je zhruba kolem 90 lidí, a rozebírali jsme, proč nebyla Kohoutkova kometa taková, jak jsme předpokládali. A lidi to přijali a pochopili metody naší práce - to bylo více, než kdyby ta kometa bývala byla zrovna taková, jak jsme ji předpověděli. Já bych se hitů nebál, získají nám posluchačstvo, ovšem jsou tady další problémy. Řada lidí a bohužel funkcionářů si pleťte astronomii třeba s Dänikem nebo se Součkem. Vznikl i názor, že hvězdárny jsou to jediné, co dělá ateistickou výchovu. Oni si pletou vědecký světový názor s ateistickou výchovou. Něco v tom sice děláme, ale to nemůže třeba Socialistická akademie vyžadovat pouze od astronomů. A je to tak v mnoha krajích. Myslím, že dost často tyhle záležitosti odrazují i posluchače. Jestliže se třeba zorganizuje nějaká akce, která se dělá v rámci SČSP nebo podobně, má to být astronomická přednáška, tak se to nazve ateistická přednáška a přednáší někdo z hvězdárny. Jak proti tomu? To není hit ani evergreen, nechci to nazvat kalné vody, jsou to spíš zčeřené vody, které namají s astronomií mnoho společného. Bohužel tyto věci se nejvýrazněji projevuji v menších městech.

Příhoda: Také my jsme podávali hlášení, kolik akcí obsahuje ateistickou propagandu.

Grygar: Chci navázat na to, co říkal Zdeněk Horský. Myslím, že jedna taková typická stojatá voda v astronomii je popularizace fundamentální astronomie nebo věci, které souvisejí se základními fyzikálními a astronomickými konstantami. Každoročně, když si čtu Přehled pokroků v astronomii, který vychází ve Hvězdářské ročence, si tak skoro s největším gustem čtu hned ten první oddíl, který se jmenuje Astrometrie, který myslím píše Ing. Weberová, a který je skutečně fascinující. V astrometrii se dnes ve světě velmi mnoho pracuje, má to bezprostřední vztah k fyzice, možná dokonce fundamentálnější než k vlastní astronomii. Už se říkalo mnohokrát, že každé desetinné místo, které se podaří na přírodě uhranout, obyčejně znamená nějakou novou fyzikální revoluci. Zde se objevují věci, které mohou předznamenat i fyziku příštího století, a o tom veřejnost

neví absolutně nic. Je to také nedostatek v nás ve všech, protože žádný z nás v tom oboru nepracujeme, a tudíž o něm nemáme dostatečné profesionální informace. Myslím, že to je taková typická stojatá voda, která naší zásluhou sice vznikla, ale měla by být jednou odstraněna. Pak jsem se chtěl zmínit o záležitosti zcela jiné a zase začnu velmi odtážité (někteří lidé říkají, že nemám mluvit tak epicky široce, ale já to sřejmě už jinak nedokážu). Když se scházíme na redakčních radách Kosmických rozhledů, probíráme rubriku, která nám vždycky působí největší potěšení - Vesmír se díví. Přitom jsem si uvědomil, že se zvolna přesouvá trend těch kachen nebo spíš toho, co tam chceme dávat, od řekněme drobných lapsů, přeřeknutí, kdy se píše místo parsec paprsek a tak (čemuž jsme se ochechtávali před 10 lety) k chybám mnohem závažnějším. Už tady někdo říkal, že se přebírají agenturní zprávy z ciziny, které jsou zaprvé znehodnoceny už tou cizí agenturou, jež je sama vyrábí způsobem velice svérázným, a zadržuje do toho vtoupí překladatel, který je sřejmě neodborník a překládá jakýmsi kovářským způsobem, a pak ještě vlastní redakce, která si z české verze udělá kondenzát; tím se to definitivně stane naprosto nesrozumitelné. A přitom pomoc by nebyla složitá: stačilo by, aby příslušný redaktor věděl, že v Československu jsou rozmanité astronomické instituce - a to nemyslím, že by museli zrovna volat na Akademii věd - stačilo by zavolat do Planetária nebo na hvězdárnu, kde odborník na tohle je přece víc než dost. Takle vazba neexistuje sřejmě oboustrannou vinou. Novináři nevědí, že ty instituce existují, a že jsou ochotny jim poradit, a na druhé straně vinou vědeckých pracovníků také, protože pokud se něco takového dostane na náš ústav - ten mechanismus už docela dobře znám - prostě příslušný odpovědný pracovník to postoupí příslušnému odborníkovi, který nad tím začne koumat a odpověď dodá během 3 - 4 měsíců, kdy noviny nebo jiné sdělovací prostředky už dávno mají jiné starosti. Dneska je takových zpráv relativně dost. Mají ovšem jeptičí charakter. Musí být ještě ten den v rozhlase, anebo druhý den v novinách; jinak ztrácejí svou aktuálnost. Zatím není možné, aby na tyto agenturní zprávy dostatečně rychle reagovala naše odborná veřejnost. Myslím, že při dnešní šíři astronomických zájmů v Československu není - s výjimkou několika málo oborů - problém najít člověka, který může tyto agenturní zprávy odborně komentovat buď ihned anebo během velice krátké doby. Jenomže na to neexistuje v hromadných sdělovacích prostředcích vůbec žádná zaběhnutá cesta. Myslel jsem si, že takovou pohotovou reakci by měl umožňovat rozhlas, protože tam nemusíte jít ani nalíčený, ani oholený, a prostě můžete říci na mikrofon, co si o daném objevu myslíte, ale zjistil jsem s podivem, že to nejde, protože oni mají dnes i v rozhlase všechno pečlivě rozškátulkované. Třeba Sputnik, ten má osm neděl dopředu naplánované, co se bude vysílat, to už musí být předem připravené, založené, schválené všemi instancemi a napsané na stroji, aby byla naděje, že se to dostane do vysílání.